

Mielipide
lauantaina 8.11.2008

vieraskynä

Venäjä ja Baltian maat saaneet päästönsä parhaiten kuriin

Pohjonen Veli

Veli Pohjonen. Hiilidioksidin päästöihin kiinnitti yliopistojen ulkopuolella ensimmäisenä huomiota YK:n pääsihteerin UThant vuoden 1970 ympäristöraportissaan.

Myös suomalainen kehityspolitiikka teki aiheesta varhaisen avauksen. Vuonna 1981 suurlähettiläs Pekka Malinen esitti OECD:n neuvostossa Pariisissa, että "järjestö ottaisi ohjelmaansa tutkimuksen hiilidioksidipäästöjen vaikutuksesta maan ilmakehään, jotta tarvittaviin muutostoihin voitaisiin ajoissa ryhtyä".

Maailman huippujohtajat myönsivät ongelman 1990 Genevessä. Kahdeksantoista etulinjan länsimaata antoi silloin perusjulistuksen: "Hiilidioksidin päästöt on saatava joko pysähtymään tai putoamaan." Allekirjoittajia olivat Euroopan yhteisö, Kanada, Australia ja Japani. Yhdysvallat empi jo silloin, eikä yhtynyt julistukseen.

Seuraava merkkipaalu oli Rion ympäristökokous 1992, joka antoi Geneven julistukselle aikataulun. Tärkeimmän 37 teollisuusmaan johtajat sopivat päästöjen rajoittamisesta vuoden 1990 tasoon.

Kasvihuonekaasujen pitoisuus tuli vakiinnuttaa niin alas, että "ihmiskunnan oma vaikutus ilmastoon ei ole luonnolle kestävä". Aikaa toimia oli vuoteen 2000.

Myös Yhdysvallat allekirjoitti vuoden 1992 sopimuksen. Suomi hyväksyi tavoitteen hivenen jälkijunassa. Esko Ahon hallitus yhti siihen marraskuun 1993 selonteossaan.

Kiotossa pidettiin 1997 seuraava kokous. Se paalutti Rion periaatteet numeroiksi. Sopimuksen takarajaa lykättiin vuosille 2008-2012, joilta lasketaan viiden vuoden keskipäästö, ja sitä verrataan vuoden 1990 tasoon.

EU sitoutui alentamaan hiilidioksidin päästöjään kahdeksan prosenttia. Suurimmalle päästäjälle Yhdysvalloille pudotus oli seitsemän prosenttia.

Kioton sopimus koki takaiskun 2001, kun Yhdysvallat jäi uuden presidenttinsä George W. Bushin johdolla sopimuksesta pois. Sittemmin maan hiilidioksidipäästöt ovat kiihtyneet.

Vielä piittaamattomampi on Kanada. Se lupasi Kiotossa kuuden prosentin vähennyksen. Raakaöljyn hinnan noustua Kanada alkoi uuttaa öljyä omasta kallioperästään löytyvästä liuskeesta eli öljyhiekasta. Uutossa karkaa niin paljon hiilidioksidia, että Kanada nousi alipäästöjen asemesta ylipäästöihin. 2005 ne olivat 27 prosenttia.

EU:n lupaama kahdeksan prosentin tavoite taitaa karata ulottumattomiin, koska vielä 2005 ylipäästöjen taso oli neljä prosenttia.

Suomen osaksi EU-taakanjaossa tuli nollataso, eli meidän pitää pudottaa hiilidioksidin päästöemme takaisin vuoden 1990 lukemaan. Kun päästimme silloin hiilidioksidia 56,7 tonnia ja vuonna 2006 68,1 tonnia, meillä on ylipäästöjä kaksikymmentä prosenttia.

Vuoden 2008 ennakkotieto kertoo, että päästöemme olisivat supistumassa lähelle vuoden 1990 tasoa. Mahdollisia selityksiä on kaksi. Pohjoismaissa on ollut pari sateista vuotta ja ne ovat lisänneet päästöttömän vesisähkön osuutta. Toinen selitys on metsäteollisuuden tuotannon supistuminen.

Voimme ehkä päästä vuoteen 2012 mennessä lupaamiimme tavoitteisiin, jos valitsemme ankaran tien. Hiilidioksidin päästöemme vähenevät, kun suljemme riittävästi sellu- ja paperiteollisuutta. Tämä vaihtoehto tuskin oli Kioto-neuvottelijoidemme mielessä 1997.

Ainoa maaryhmä joka onnistunee pitämään Kiotossa antamansa päästölupaukset, ovat entisen Neuvostoliiton valtapiiriin kuuluneet maat.

Esimerkiksi Venäjä lupasi palauttaa hiilidioksidin päästönsä vuoden 1990 tasoon. Se pudottikin nopeasti päästöjään lähes puolella. Viimeiset kymmenen vuotta päästöt ovat taas nousseet, mutta vain hitaasti.

Vuonna 2005 Venäjän hiilidioksidipäästöt olivat 71 prosenttia alle Kioton lupaustason. Vielä enemmän alipäästöjen puolella ovat Baltian maat. Viro päästi tavoitteestaan vain 48, Latvia 40 ja samoin Liettua 40 prosenttia.

Itäryhmään kuuluneiden maiden hiilidioksidin päästöjen putoamista selitettiin aluksi Neuvostoliiton perinnönjakoon kuuluvalla talouden yleisellä romahduksella. Selitys ei pidä enää 2000-luvulla paikkaansa, koska hiilidioksidin päästöt eivät ole palanneet vanhalle tasolle, vaikka talous on esimerkiksi Baltian maissa noussut kohisten.

Entiset itäblokin maat ovat vähentäneet hiilidioksidin päästöjään niin roimasti, että Kioton kokouksessa siihen ei osannut kukaan varautua. Näiden ympäristötekojen poliittinen painoarvo kasvaa, kun hiilidioksidilaskut lankeavat maksuun jakson 2008-2012 jälkeen.

Kasvihuoneilmioista alun perin eniten huolestuneet länsimaat voivat sen sijaan vain ihmetellä, minne heidän päästönsä karkaavat.

Veli Pohjonen

Kirjoittaja on dosentti ja Värriön tutkimusaseman johtaja Helsingin yliopistossa.
